

DOMOKOS ANDREA

Irányváltás az Egyesült Államok büntetőpolitikájában

A börtönnépesség növekedése Amerikában

A *get tough on crime* büntetőpolitikája erősen megingóban van az Egyesült Államokban, erre a legújabb példa az a nemzetközi összehasonlító kutatás, amelyben Amerika büntetőpolitikáját vetették össze Anglia és Wales, Ausztrália, Kanada, Finnország, valamint Németország büntető igazságszolgáltatási szisztémájával, irányelveivel.¹

Az Egyesült Államokban a nyolcvanas évektől napjainkig jelentősen emelkedett a börtönnépesség. Annak ellenére történt mindez, hogy a bűnözés aránya a kilencvenes évek óta csökkenést mutat.² A szociális állam szerepét átvette a *büntető* állam, a közösségi rendőrség szerepét pedig az *intenzív, felügyelő* rendőrség. A jóléti államok jóléti politikájának ideje lejárt. Az úgynevezett *underclass* (az *osztályon aluliak* rétege) korábban támogatásban részesült, most azonban a *rossz szegényekre* az államnak vasökölrel kell lesújtania – írja *Wacquant*. Az igazságszolgáltatásnak nem kell a bűnözés okaival foglalkoznia, hanem arra való, hogy „...megbüntesse a bűnösöket, kárpótolja az ártatlanokat, és megvédje a törvénytisztelő állampolgárok érdekeit”.³

Pap úgy látja, hogy az Egyesült Államokban a politikának nagyobb szerepe van a büntető igazságszolgáltatásban, mint a kontinensen. „Amerikában a kampányolni kényszerülő választott tisztségviselők köre túlterjed a törvényhozó és végrehajtó hatalom képviselőin: számos jogalkalmazó, így bírák és ügyészek is (ha csak közvetve is) a nagypolitika eszközeként működő kriminálpolitika rabjaivá váltak.”⁴ Amerikában a választói akaratra hivatkozással szorgalmazzák a *kemény kéz* politikáját, mondván, a lakosság kívánalma a minél szigorúbb fellépés a bűnözőkkel szemben, és hogy az állampolgárok elvárják az igazságszolgáltatástól a hosszú időtartamú büntetések kiszabását.

1 Amanda Patteruti: Finding Direction: Expanding Criminal Justice Options by Considering Policies of Other Nations. Justice Policy Institute, April 20, 2011

2 Franklin E. Zimring: The Great American Crime Decline. Oxford University Press, 2007

3 Lóis Wacquant: A nyomor börtönei. Helikon Kiadó, Budapest, 2004, 46. o.

4 Pap András László: Pénz, politika, jogbiztonság – halálbüntetés az Egyesült Államokban. Belügyi Szemle, 2001/6., 75. o.

A *zéró tolerancia* politikája a *betört ablak* elméletével kezdődött, amely fel fogás szerint a kisebb rendbontások, szabálysértések vezetnek el a súlyosabb büntettekig. A Manhattan Intézet a kilencvenes évek elején szervezett egy konferenciát az „életminőségről”.⁵ E konferencián hangzott el először, hogy a kisebb rendbontásokat szigorúan kell üldözni, mert így lehet megóvni a városi középosztály nyugalmas életét a csavargók, koldusok, graffitizók, hajléktalanok rendzavarásától. Wacquant⁶ szerint a *zéró tolerancia* politikájának legfőbb célpontjai a szegények, koldusok, hajléktalanok, a rendőrség megnövekedett aktivitása az ő felügyeletükben, ellenőrzésükben nyilvánul meg.

„A határozottan offenzív jellegű amerikai büntetőpolitika válasz a megnövekedett feladatokra, amelyeket az élen járó neoliberais társadalmakban a rendőri büntetőintézményeknek kell ellátniuk: hangsúlyozni az állam morális tekintélyét, éppen akkor, amikor ennek az államnak gazdasági impotenciája bőven ad okot aggodalomra...” A gondviselő államot felszámoló neoliberais politika ugyanis pusztító szociális következményekkel jár. Wacquant szerint a szociális állam szándékos elsorvasztását a büntető állam hipertrófiája kíséri.⁷

„Jóllehet kétség nem fér ahhoz, hogy az Egyesült Államokban magas a bűnözési ráta, számos bizonyíték szól amellett, hogy a fogva tartottak számának közelmúltbeli megugrása mögött nem a bűncselekmények számának növekedése, hanem az elmúlt évtized szigorodó büntető igazságszolgáltatási politikájának hatása húzódik meg.”⁸

2004-es kutatások is megerősítették, hogy miközben csökken a bűnözés, emelkedik a börtönnépeség Amerikában.⁹

Nils Christie idéz Radzinowicz és Hood írásából is: „Ahogy a bűnözés problémája a társadalmi viszonyokba ágyazódik be, ugyanígy az ítéleteket is az elkövető társadalmi hátterének sűrű kontextusában kell meghozni». Ennek az igen csak összetett folyamatnak az »automatizálására« tett kísérlet »megfosztja a résztvevőket és magát a közvéleményt attól az információtól, amely elengedhetlenül szükséges a büntetőjog mibenlétének megértéséhez».”¹⁰

5 Lois Wacquant: i. m. 19. o.

6 Uo. 50. o.

7 Uo.

8 Nils Christie: Büntetésipar. Osiris Kiadó, Budapest, 2004, 110. o.

9 New Incarceration Figures: Rising Population Despite Falling Crime Rates. The Sentencing Project. www.sentencingproject.org

10 Leon Radzinowicz – Roger G. Hood: The American volte-face in sentencing thought and practice, Crime, proof and Punishment. In: Colin F. Tapper (ed.): Essays in Memory of Sir Rupert Cross. Butterworths, London, 1981. Idézi Nils Christie: i. m. 168. o.

A szabadságvesztés alternatívái az Egyesült Államok büntetőpolitikájában

Az 1990-es években az Egyesült Államok büntetőpolitikáját leginkább az jellemezte, hogy igyekezett alkalmazkodni a posztindusztriális, fogyasztói társadalom értékrendjéhez, elvárásaihoz. „*Az új rend központi értékei a célok pontos meghatározása, az ellenőrzött termelés, a költségsökkentés, a racionalizálás és a munkamegosztás...*”¹¹ Ez a magyarázata az ítélkezési bizottság létrejöttének, illetve a méltó büntetésről kiadott irányelveknek is. Lehet, hogy ezek az ítélkezésre vonatkozó egészen precíz instrukciók, a táblázatok és a pontok bevezetése meggyorsítja az ítélkezés menetét, de hogy jobban elvezetnek az igazság kiderítéséhez, illetve a valóban (és nem csak a belügyminisztérium Fehér könyvében szereplő szlogennek megfelelő) méltó büntetés kiszabását garantálják, az már kétséges.

A *Punishing for profit* az a jelenség az egyesült államokbeli börtönszisztémában, amikor a börtönt építő magánvállalkozó a nyereségért dolgozik, és az ő érdekei azt diktálják, hogy minél több személyt ítéljenek szabadságvesztés-büntetésre. A kérdés az, hogy a privatizáció visszahat-e, és ha igen, milyen mértékben az állam büntetőpolitikájára. *Lotke* a privatizáció veszélyeitől tart: „*Az elkövetkező években, ahogy a magánkézben levő börtönvállalatok kiterjesztik működésüket, a börtönipari komplexumnak a büntetőpolitika felett gyakorolt befolyása jelentősen megnő.*”¹²

A Texas államban fennálló halálbüntetés kiemelten foglalkoztatja a közvéleményt, pedig igen fontos szerepet szánnak a helyreállító igazságszolgáltatási elveknek is. Például emberölési ügyekben is van lehetőség a mediációra: a siralomházban a halálbüntetésük végrehajtására várakozók és az áldozat rokoni közötti közvetítést igen hatásosnak ítélik.¹³ Kutatások szerint az amerikai lakosság támogatja a börtönbüntetés alternatíváit, különösen a nem erőszakos bűnelkövetők esetében. Úgy találják, hogy az alternatív büntetések mind nagyobb arányban való alkalmazása szélesíti az igazságszolgáltatás lehetőségeit és igazságosabbá teheti az ítélkezést. Az amerikaiak elfogadják a rehabilitáció fontosságát, támogatják a szociális intézkedések meghozatalát.¹⁴

11 Nils Christie: i. m. 182. o.

12 Lotke gondolatait Christie idézi. Nils Christie: i. m. 128. o.

13 Restorative Justice. An idea whose time has come? Rethinking crime and punishment, March 2004. www.rethinking.org.uk

14 Crime, Punishment and Public Opinion: A Summary of Recent Studies and their Implications for Sentencing Policy. The Sentencing Project. www.sentencingproject.org

Összehasonlító kutatás

Amerika büntetőpolitikájának sikeresebbé tételéért

2010-ben megjelenő írásában *Farkas Ákos* még azt hangsúlyozta, hogy a kriminálpolitikai megoldások területén az Egyesült Államok a „*legfontosabb exportőr*”¹⁵. Ma már változott a helyzet, ugyanis Amerika is kitekint, és igyekszik megismerkedni más országok eredményeivel is.

A Justice Policy Institute 2011 áprilisában tette közzé az összehasonlító kutatás eredményét és az ajánlást: Amerika fontolja meg más államok büntetőpolitikájából azon intézmények, gyakorlati megoldások átvételét, amelyek összeegyeztethetők az Egyesült Államok büntetőpolitikai elveivel, igazságszügyi rendszerével. *Tracy Velázquez*, a Justice Policy Institute igazgatója szerint globális világunkban az Egyesült Államok sem kerülheti meg más nemzetek tanulmányozását, és szükségessé vált mások sikeres megoldásainak átvétele. 2009-ben *Webb* szenátor sürgette az amerikai börtönnépesség csökkentését, ennek nyomán létrehoztak egy igazságszolgáltatási bizottságot, amely más országok büntetőpolitikáját vizsgálta annak érdekében, hogy megismerjenek a szabadságelvonás arányát csökkentő megoldásokat.

A hasonlóságok miatt a következő államokat választották a kutatáshoz. Az Egyesült Államok, Anglia és Wales, Ausztrália, Kanada, Finnország és Németország közös jellemzője:

1. Valamennyi országban demokrácia van.
2. Érvényesül a *law and order* elve, az országok stabilak.
3. Nagy, erős gazdaságuk van (Finnország e tekintetben kivétel).
4. Mindegyik országban tiszteletben tartják az emberi jogokat.
5. Nagyjából megegyezik az iskolázottsági szint.
6. Hasonlók a foglalkoztatási mutatók, a munkanélküliségi ráta.

A kutatók szerint a különbségek a következők:

1. A politikai, kormányzati struktúrák eltérnek egymástól a vizsgált államokban.
2. Másképp hat a média a büntetőpolitikára.
3. Eltérő a ráfordított költségek aránya a társadalompolitika és az igazságszolgáltatás között.
4. Különböző a szociális támogatások rendszere.

¹⁵ Farkas Ákos: Kriminálpolitikák egy globalizált világban, avagy kriminálpolitikák vándorúton. In: Vig Dávid (szerk.): A globalizáció kihívásai – kriminálpolitikai válaszok. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 37–45. o. [Kriminológiai Közlemények. 68.]

A kutatás legfőbb nehézségeit pedig az eltérő jogi definíciókban, törvényi tényállásokban és a különböző módon szerzett és nyilvántartott kriminálstatisztikai adatokban jelölték meg.

Az Egyesült Államokban 2009-ben csaknem 2,4 millió embert tartottak fogva, köztük nemcsak szabadságvesztésre ítélték, hanem előzetes letartóztatottak is vannak. 1992 és 2007 között Amerikában ötven százalékkal nőtt a fogvatartottak aránya. Annak ellenére, hogy 1980 és 2005 között az Egyesült Államok összbünyözési adatai hol stagnáltak, hol pedig csökkentek. 1988 és 2008 között 36 százalékkal csökkent a bünyözés, a bebörtönzés aránya 104 százalékkal nőtt.

A kutatási anyag megállapítja, hogy hosszú távon a szociálpolitikai jellegrű megoldások lennének a hatékonyak, az Egyesült Államok mégis a megtorlás és az elrettentés politikáját választotta. Az elrettentés politikájába illik a zéró tolerancia elmélete is, e szerint a törött ablak további szabálysértéseket és bűncselekményeket generálhat, ezért a legkisebb rendetlenség ellen is fel kell lépni. Ez a politika oda vezetett, hogy a rendőrség az utcai hangoskodókat, csavargókat, koldusokat is előállította. Wacquant szerint a rendőrség „mindennapos és kitartó háborút” folytatott az apró rendbontások ellen is. Ez a fajta büntetőpolitika nem elszigetelt, egyedi tetteseket vesz célba, hanem egyes csoportokat.¹⁶

Az összehasonlító kutatás főbb megállapításai

A kutatás összegzése szerint a zéró tolerancia miatt tartanak fogva olyan sok állampolgárt, ezzel is növelve Amerika bebörtönzési adatait. Hivatkoznak *Judith Greene* írására, aki a zéró toleranciát alkalmazó New York és a szomszédfigyelő szolgálatokat működtető, közösségi rendőrséget fenntartó San Diego bünyözési adatait hasonlította össze. Greene kutatása szerint mindkét városban egyformán csökkent a bünyözés. Tekintettel arra, hogy a zéró tolerancia következményeként a lakosság nem bízik meg a rendőrségben, Greene nyomán e politika abbahagyását javasolják az összehasonlító kutatás résztvevői is.

Vizsgálták az előzetes letartóztatások arányát: Kanadát leszámítva az Amerikával összehasonlított valamennyi állam kevesebbszer alkalmazta az előzetes letartóztatás intézményét, mint az Egyesült Államok.

¹⁶ Lois Wacquant: i. m. 21. o.

Amerikában átlagosan 63 hónapot, azaz több mint öt évet tölt büntetés-végrehajtási intézetben egy szabadságvesztés-büntetésre ítélt ember, ez az átlag Ausztráliában három, Németországban pedig egy-két év. A többi vizsgált országban nagyobb volt a vagyoni, illetve közösségi jellegű szankciók aránya az egyesült államokbeliekéhez képest. A kutatás egyik megállapítása szerint Amerika fogvatartottjainak számát az is növeli, hogy a kábítószer-fogyasztókat is szabadságelvonással szankcionálják, nem csak a kábítószer-terjesztőket. A kutatásban részt vevő többi állam esetében a kábítószerrel kizárólag fogyasztót nem szabadságvesztés-büntetéssel, hanem elterelő gyógyító-kezelő jellegű elbánással szankcionálják. Amerikában létezik egy kötelező minimum, amely a kábítószer-bűnözés esetében mindig kiszabandó, függetlenül a személyi körülményektől. A javaslat szerint Amerikában is be kell vezetni azt a rendszert, hogy először a gyógyító jellegű kezelést kell alkalmazni és csak annak sikertelensége esetén kell a büntető igazságszolgáltatás elé vinni a kábítószer-fogyasztót.

A fogvatartottak mentális állapotát vizsgálva meglepő eredményre jutottak: Németországban a bebörtönzöttek 88, Kanadában 71, az Egyesült Királyság női fogvatartottjainak 70, míg férfi fogvatartottjainak 72 százalékánál találtak valamilyen lelki eredetű problémát. Az amerikai adatok jobbakként mutatkoznak: a fogvatartottak több mint 50 százalékánál találtak mentális problémát. A fogvatartottak kevesebb mint egyharmada kapott is kezelést mentális problémájára az Egyesült Államok büntetés-végrehajtási intézeteiben. Álláspontunk szerint a büntetőpolitika egyik sarkalatos pontja e tény figyelembevételével és a megfelelő állami reagálás a mind ez idáig kevésbé komolyan vett problémára. A jövőben jóval nagyobb figyelmet kell szentelni a fogvatartottak elmebeli, lelki, indulati állapotának vizsgálatára, hiszen a bűnözést generáló egyik tényezőről van szó.

Amerikában kevesebb lehetőség van a feltételes szabadságra bocsátásra, mint az összehasonlítható kutatásban részt vevő más államokban. Abban az esetben pedig, amikor feltételes szabadságra helyeznek valakit az Egyesült Államokban, nem az a büntetőpolitika fő célja, hogy különböző módszerekkel a társadalomba való tényleges beilleszkedését segítsék elő, mint a többi vizsgált államban, hanem arra fókuszálnak, hogy az illetőt a legkisebb szabálysértés esetén is visszajuttassák a büntetés-végrehajtási intézetbe. Németország és Finnország például jó néhány programot kínál a feltételesen szabadon bocsátottaknak, ezek lehetővé teszik a visszatérést a társadalomba. Ezekben az országokban új bűncselekmény elkövetése esetén sem automatikus a büntetés-végrehajtási intézetbe történő visszaküldés. Az Egyesült Államokban a

feltételeesen szabadon bocsátottak 16 százaléka azért kerül vissza a büntetés-végrehajtási intézetbe, mert megszegte a feltételes szabadságra vonatkozó szabályokat. Finnországban minden egyes feltételeesen szabadon bocsátottnak elérhetővé teszik a rehabilitációt elősegítő szolgáltatásokat, Amerikában kétszázezren minden további felügyelet, utógondozás, segítség nélkül kerülnek az utcára.¹⁷

A visszatérést segítő szolgáltatásokat illetően Kanadát tartják a legsikeresebbnek, Anglia és Wales, illetve Ausztrália egyaránt vesz át megoldásokat a kanadai rehabilitációs programokból. A szociális tanulás és a viselkedésterápia hangsúlyosan szerepel a kanadai rehabilitációs eszköztárban. Fontos az egyénre szabottság: minden elítélt a saját szükségletei szerint részesül a társadalomba visszavezetési programban. A börtönből kiszabadulók szakmát tanulhatnak, munkahelyhez juthatnak, ezt helyi szinten biztosítják számukra.

Egy 2003-ban, Michiganben végzett kutatás szerint a börtönbe való visszatéréstől legnagyobb mértékben az állandó munkahely és az ott szerzett megfelelő kereset védte meg a korábbi elítélteket. Kevésbé volt jelentős, hogy a börtönből szabadult egyén gazdag vagy szegény környezetbe került vissza, a legfontosabb tényező az volt, hogy munkába tudott-e állni, tartósan megmaradt-e a munkaviszonya, és a munkájának megfelelő keresetet kapott-e. *Morenoff és Harding* szerint ezzel megdőlni látszik a „szegénység-paradigma”, amely szerint a szegények inkább bűnöznek, a gazdagok pedig kevésbé. A szegény környezetbe hazatérő, vagy a börtönből odakerülő személyek is képesek tartózkodni a bűnelkövetéstől, ha megfelelő munkát találnak maguknak.¹⁸

Az amerikai büntetőpolitika legsürgetőbb kérdései

Az összehasonlító kutatás két területen tárt fel jelentősebb kettősséget, esetlegesen ellentmondást az amerikai büntetőpolitikában, ez pedig egyrészt a rehabilitáció kérdése, másrészt a fiatalok büntető igazságszolgáltatása. A rehabilitáció terén még szükségesnek érzik más országok bevált gyakorlatának átvételét, így a kanadai minél részletesebb tanulmányozását. Javasolják Amerikában is bevezetni a felügyelet helyett a szociális segítségnyújtás központba helyezését az utógondozás során, de hatékonyak tartják a saját támoga-

¹⁷ A jelentés a következő kutatásra hivatkozik: Heather C. West – William J. Sabol – Sarah J. Greenman: Prisoners in 2009. Bulletin, Bureau of Justice Statistics, December 2010; Amanda Petteruti: i. m.

¹⁸ Jeffrey D. Morenoff – David J. Harding: Final Technical Report: Neighborhoods, Recidivism, and Employment Among Returning Prisoners. U.S. Department of Justice, 14 Oct 2011.

töréndszerüket is. A kutatás egyik megállapítása, hogy az Egyesült Államok rehabilitációs programjai hatékonyak tekinthetők a visszaesés, a börtönbe visszajutás elkerülése terén. Míg a többi vizsgált országban állami feladat a pártfogás, a rehabilitáció, addig az Egyesült Államokban nagy szerepük van a helyi civilszervezeteknek.

A fiatalkorúakkal foglalkozás szintén ellentmondásos terület, egyrészt hangsúlyozzák sikereiket, másrészt kiemelik a szemléletváltás szükségességét is. Az összehasonlító kutatás nem volt egyszerű, hiszen az egyes vizsgált államokban nagyon eltérő büntethetőségi korhatárok vannak. Amerikában hat, Angliában és Ausztráliában tíz, Kanadában tizenkettő, Németországban tizennégy, míg Finnországban tizenöt év a büntethetőség alsó korhatára. Az Egyesült Államokkal kapcsolatban azt is hangsúlyozza a kutatás, hogy nem volt hajlandó ratifikálni a gyermekek jogairól szóló egyezményt. Még azt is megjegyzi, hogy a másik, a ratifikálásra nem hajlandó ország Szomália volt. A kettősség a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában ott lelhető fel, hogy míg kifejezetten hatékony közösségi megoldásaik vannak a fiatalkorúak számára, addig még mindig nagy arányban kerülnek büntetés-végrehajtási intézetekbe a fiatalkorú elkövetők. A kutatás megállapítja, hogy míg a többi vizsgált országban először a fiatalkorú környezetét vizsgálják meg és igyekeznek elterelést alkalmazni, addig Amerikában rögtön a fiatalt hibáztatják a bűnéért, és már küldik is őket a büntetés-végrehajtási intézetbe.

A büntető igazságszolgáltatási rendszer működéséről és a közbiztonságról a média szolgáltatja az információkat. A bűnözési képet és a büntetőpolitikai irányvonalat is a média ismerteti. A bűnözéstől való félelem a szerint alakul, hogy az adott országban a média miként találja a bűnözési helyzetet. A kutatás rámutat arra, hogy a kormány, a média és a lakosság hatnak egymásra. Angliában és Amerikában olyan erős a média befolyásoló szerepe, hogy a büntetőpolitika alakítói és a törvényhozók is elismerik, hogy bizonyos területeken (mint például a bandabűnözés) a médiából szerzik az elsődleges információikat. Finnországban távolról sem ilyen rossz a helyzet, a törvényalkotók nem a tömegtájékoztatók tudósításaiból és sugallataiból veszik az információikat. Európai szakember számára mindenesetre szokatlan, hogy az angolszász törvényhozók mennyire komolyan veszik a média által festett képet.

A kutatás számomra talán leginkább elgondolkodtató megállapítása arra vonatkozott, hogy nemzetiségi, faji alapon miként különböztetik meg a büntető igazságszolgáltatás elé kerülő állampolgárokat. Az Egyesült Államokban 2008-ban az összlakosság 12 százalékát kitevő afroamerikaiak 37 százaléka volt börtönben. Ausztráliában 2006-ban a lakosság két százalékát adó őslako-

sok 24 százaléka volt fogva tartva. 2006-ban Kanadában az őslakosok az ország lakosságának négy százalékát alkották, mindeközben a helyi börtönökben 24, a szövetségi börtönökben pedig 18 százalékos arányt képviseltek. Németországban 2008-ban a lakosság 12,9 százaléka volt bevándorló, a börtönökben 26,3 százaléku volt fogva tartva. Szintén 2008-ban Finnországban a bevándorlók aránya 3,4 százalék volt, miközben közülük került ki a fogvatartottak 9,5 százaléka. Ezen a téren fontos kutatások várnak még az országokra, a nemzetiségi, faji megkülönböztetések okát fel kell deríteni és meg kell szüntetni abban az esetben, ha olyan társadalmakat szeretnének, amelyben minden állampolgár egyenlő elbánásban részesül és a jó közérzet minden egyénnek jár. Ez a jó közérzet vezethet el a közbiztonságig is.

Összegzés

Az Egyesült Államok számára hasznosítható és a kutatást végző bizottság által ajánlott megoldások egyebek között a következők voltak:

1. A büntetőpolitika filozófiáját meg kell változtatni. A hangsúlyt ismét a társadalmi jólét és a lakossági jó közérzet megteremtésére kell helyezni. Az „intenzív”, „offenzív” rendőrség helyett a szomszédsági figyelőszolgálatok szerepét kell erősíteni.
2. A szabadságelvonást az úgynevezett „day fine”-okkal javasolják helyettesíteni, Németországban és Finnországban működik ez a rendszer, amikor is a bűncselekmény súlyától függő pénzbüntetést alkalmaznak az elkövetővel szemben, kiváltva a szabadságvesztés-büntetést. A szabadságelvonás arányát a vagyoni jellegű szankciók jóval nagyobb arányú kiszabásával kívánják csökkenteni.
3. Minél több gyógyító, kezelő jellegű intézkedést javasolnak beilleszteni a szankciórendszerbe: a drogfüggők gyógyítását javasolják a megbüntetésük helyett.
4. A feltételes szabadság idején nem az ellenőrzésre, hanem a beilleszkedés támogatására kell a hangsúlyt helyezni, így a közösségi munkában való részvételre, ami jobban elősegíti később a tanulmányok folytatását, a munkavégzést.
5. A szabadulás előtt a jobb beilleszkedés érdekében meg kell tanítani a fogvatartottakat gyakorlati ismeretekre a háztartás, a munkavégzés terén.
6. A jelenleg rendkívül alacsony büntethetőségi korhatár felemelése. E pontnál azt hangsúlyozzák a kutatók, hogy az Egyesült Államoknak is fel kell

ismernie, hogy a fiatalok speciális elkövetői kört alkotnak, ennek sajátosságait nem szabad figyelmen kívül hagyni.

7. Javaslatuk szerint több pénzt kell fordítani az oktatásra és a munkahelyteremtésre, mert ezek nem egyszerűen bűnözéscsökkentő hatásúak, de növelik a társadalom biztonságérzetét is.

Néhány évtized alatt a következő fordulatok voltak megfigyelhetők az amerikai büntetőpolitikában:

1. A jóléti állam filozófiája, illetve büntetőpolitikája a segítő-támogató rendszert vette alapul, amikor is nem a megtorlás és az elrettentés volt a büntető igazságszolgáltatás elsődleges célja, hanem az egyén visszavezetése a társadalomba.
2. Amikor a jóléti állam politikájában sokan csalódtak, a zéró tolerancia hozta a következő fordulatot. Ez a felfogás igencsak megosztotta a szakmát és a közvélekedést: míg egyesek úgy értékelték, ez az egyetlen módja a bűnözés elleni fellépésnek, mások épp az ellenkezőjét vallották: így nem lehetséges megelőzni a devianciát, az antiszociális viselkedést, visszaszorítani a bűnözést.
3. A 2011-ben közzétett kutatás ismét keresi a visszautat a szomszédságfigyelő szolgálatokhoz, a közösségi rendőrséghez. Ismét felértékelődik a szociálpolitika szerepe is.

A büntetőpolitikát azonban nem kizárólag az aktuális kormányzat filozófiája, hanem a gazdasági helyzet is nagyban befolyásolja. Csak remélhetjük, hogy a kormányzat Amerikában (és hazánkban is) megtalálja a megfelelő irányokat és arányokat.

A kiindulópont mindenütt azonos. A szankcióknak humánusnak kell lenniük. Az első ízben bűnöző esetén enyhe szankciót kell alkalmazni, míg a többszörös visszaesők és a nagyobb súlyú bűncselekményeket elkövetőknél csak a szigorú büntetéseknek van visszatartó hatásuk. Megelőzés nélkül nem létezhet büntetőpolitika. Hatékony bűnmegelőzés pedig kizárólag a társadalom együttműködésével valósítható meg.

A büntetőpolitika a kormányzati politika része, és nagyban függ attól, az adott országban milyen politikai erő van éppen hatalmon. A bűnözés és a bűnelkövetők kezelésének területén azonban vannak olyan sarokpontok, amelyeket a kormányváltások után sem lenne szabad feladni. Vannak olyan területek, amelyeken nem szabad megszakítani a büntetőpolitika folytonosságát, hiszen az a társadalmak, államok és végső soron a választásokat megnyerni kívánó politikai tényezők számára is kontraproduktív.

IRODALOM

Christie, Nils: Büntetésipar. Osiris Kiadó, Budapest, 2004

Farkas Ákos: Kriminálpolitikák egy globalizált világban, avagy kriminálpolitikák vándorúton. In: **Víg Dávid (szerk.):** A globalizáció kihívásai – kriminálpolitikai válaszok. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 37–45. o. [Kriminológiai Közlemények 68.]

Morenoff, Jeffrey D. – Harding, David J.: Final Technical Report: Neighborhoods, Recidivism, and Employment Among Returning Prisoners. U.S. Department of Justice, 14 Oct 2011.

Pap András László: Pénz, politika, jogbiztonság – halálbüntetés az Egyesült Államokban. *Belügyi Szemle*, 2001/6.

Petteruti, Amanda: Finding Direction: Expanding Criminal Justice Options by Considering Policies of Other Nations. Justice Policy Institute, April 20, 2011.

Radzinowicz, Leon – Hood, Roger G.: The American volte-face in sentencing thought and practice. Crime, proof and Punishment. In: **Colin F. Tapper (ed.):** Essays in Memory of Sir Rupert Cross. Butterworths, London, 1981

Wacquant, Loïs: A nyomor börtönei. Helikon Kiadó, Budapest, 2004

West, Heather C. – Sabol, William J. – Greenman, Sarah J.: Prisoners in 2009. Bulletin, Bureau of Justice Statistics, December 2010

Zimring, Franklin E.: The Great American Crime Decline. Oxford University Press, 2007